

ג ל י ו נ ו ת ל ע י ו ן ב פ ר ש ת ה ש ב ו ע
ערוכים בידי נחמה ליבוביץ
 שנת השבע עשרה
 יו"ל ע"י מוסד זנורה: זהשכלה לטבא דריס, לנוער
 הסתדרות נשי מזרחי באמריקה

ויצא (תשי"ח) כ"ט ל"ב - כ"ז

עיינן גס גליון ויצא תש"ח

א. י"ט ותרץ ותגד לאביה

רש"י לפי שאמו מתה לא היה לה להגיד אלא לו.

רמב"ן: לשון רש"י "אמה מתה" וכך בבראשית רבה. ולפי פשוטו זבשרו ביאת קרובו ושיצא אליו ויכבדהו, כי אמה מה לה ומה תעשה לו; אבל רבקה הראתה את אמה יתכשיטין אשר נתנו לה, כמנהג הנערות.

1א) התנהגותה של מי משתי הבנות זקוקה להסבר ולהנמקה מיוחדת - לדעת המפרשים הנ"ל - התנהגותה של רבקה או של רחל?

2א) איזה קשי בפרקנו מתבאר ע"י פרושו של רש"י נוסף על הקשי העיקרי שעליו הוא עומד?

3א) התוכל להביע ראייה מדברי חז"ל לנכונות דעתו של הרמב"ן כי "אמה מה לה ומה תעשה לו"?

ב. שאלות ודיוקים ברש"י:

1) י"ג ד"ה וירץ לקראתו: כסבור ממון טעון שהרי עבד הבית בא לכאן בעשרה גמלים טעונים.

הסבר, מה ראו בעלי המדרש לפרש כל פעולותיו אלה לגנותו, ושמה באמת לטובה התכוון ושמה לקראת אורחו?

ד"ה ויחבק: כשלא ראה עמו כלום אמר: שמא זהובים הביא והנח בחיקו. ונשק לו: אמר שמא מרגליות הביא והם בפיו.

2) י"ד ד"ה אך עצמי ובשרי אתה: מעתה איך לי לאספך הביתה הואיל ואיך בידך כלום אלא מפני קורבה אטפל בך חדש ימים - וכך עשה, ואף זו לא לחנם, שהיה רועה צאנו.

א) מה קשה לו בפסוקנו עד מראש צורך להאריך כל-כרך?
 ב) עיינן לו שאף זו לא לחנם "שהיה רועה צאנו", היכן מצא רמז לכרך?
 ג) השורה לדבריו אלה ברי' כ"ז ל"ו ד"ה הכי קרא שמו: לשון תימה הוא כמו לקמן "הכי אחי אתה", שמא לכך נקרא שמו יעקב על שם סופו, שהוא תייד לעקבני.
 מה הקשי המשותף לשני המקומות?

3א) ט"ו ד"ה אחי אתה: לשון תימה, וכי בשביל שאחי אתה תעבדני חנם?

ומקשה בעל ניוקני רש"י: כמה וו"ים מהפכים היו מראשית התורה מן "ויאמר יהיה אור" עד "ויאמר לבן" ועד "ועבדתני חנם" וחכה = רש"י ללא הסבירם עד פה? ישב תמיהתך!

4) ט"ו ד"ה ועבדתני: כמו ותעבדני וכך כל תיבה שהיא לשון עבר הוסיף ו"ו בראשה והיא הופכת התיבה להבא.

ג. י"ד אך עצמי ובשרי אתה

רש"י: אך עצמי ובשרי אתה ויפה כונת לבוא אלי.

ספורנו: אך עצמי ובשרי אתה: אע"פ שתוכל להתפרנס בלעדי ממלאכת המרעה או בזולתה מכל מקום אתה עצמי ובשרי וראוי שתשב בביתי.

כלי יקר: שספר לו, יעקב איך שרמה את עשו אמר לו:

אך עצמי ובשרי אתה - רמאי כמוני, על כן ראוי לקרובך אלי, כי כמוני כמוך.

- 1) מה קשה לכלס בפסוק זה?
- 2) מהי חולשת רש"י במבחינה לשונית?
- 3) מה הם שני הפרושים למלה "אך" הנתנים בפרושים לדעיל?

ד. טו הכי אה! אתה

רמב"ן: לא ספר הכתוב שהיה יעקב עובד אותו. ויתכן כי מעת שאמר "וישק את צאן לבן אחי אמר" לא יצא הצאן מידו כל בראדתם את רחל כי רועה היא חמל עליה שלא תשוב לרעות צאן עוד והיה הוא רועה אותן באהבתו אותה. ואפשר עוד לומר, כי לבן דבר בערמה אמר לו מתחילה, כי עצמו ובשרו הוא ויחמול עליו כאשר יחמול האדם על עצמו ועל בשרו; וכאשר ראה שהיה יעקב מתעכב שם, מתפרנס מאשר ללבן, אמר לו: "הכי אחי אתה ותעבדני חנם, כי ידעתי כי מעתה תעבוד אותי, כי איש מוסר אתה ולא תתפרנס משל אחרים, וגם אני איני רוצה שתהיה העבודה שתעבדני בחנם בלא משכרת שלמה, והגידה לי מה תבקש אתה במשכרתך ואתן. אז הכיר יעקב דעתו, אמר לו שיעבוד שבע שנים ברחל, ותעבודה מן חסותם היא מרעה הצאן, כי לה היו צריכים ובה היו מדברים.

- 1) מה קשה לרמב"ן?
- 2) מה ההבדל בין שני פרושיו?
- 3) מהי "הערמה" שדבר בה לבן לפי דעת פרושו השני של הרמב"ן?

ה. טו. הכי אחי אתה ועבדתני חנם הגידה לי מה משכרתך.

מלב"ם: פועל העובד ולא התנה מתחילה כמה יהיה יכרו ישלמו לו שכר פעולתו כפי מנהג המדינה, לזולת לשכיר בשכרו. אבל אם העובד את אחרו אין על זה קצב ומנהג ותוכל אחר-כך לתבוע שכר שאין לו קצבה, וזה אמר: הכי בעבור שאחי אתה תעבדני חנם? כודאי תבקש אחר-כך שכר הרבה שאין לו שעור, לכן הגידה לי תיכף מה משכרתך, שלא יהיה בינינו אחר-כך טענות ודין ודברים?

- 1א) במה הוא סוטה בפרושו את השאלה הריטורית בדברי לבן מן הפרוש הרגיל לפסוק זה? (כגון לעיל בדברי הרמב"ן)
- 1ב) מה הקשי שרצה לישוב ע"י פרושו זה?
- 1א3) מה היסוד הלשוני בפסוקנו שעליו מיוסד פרושו?

ו. כ"ה ויהי בבקר וחנה היא לאה ויאמר אל לבן: מה זאת עשית לי הלא ברחל עבדתי עמך ולמה רמיתני?

מדרש תנחומא ישן ויצא י"א:

כל הלילה היתה עושה עצמה כרחל, כיון שעמד בבקר "והנה היא לאה" אמר לה: "בת הרמאינו למה רמית אותי? אמרה לו: "ואתה למה רמית אביך?" כשאמר לך (בר' כ"ז): 'האיתה זה בני עשוי' אמרת לו 'אנכי עשו בכורך', ואתה אומרת: 'למה רמיתני?' ואביך לא אמר עליך 'בא אחיך במרמה?'

הסבר מהו הרעיון הכללי ("הלקח") המבוטא במדרש זה?
(ועיין גליון תולדות תש"ט שאלה 7)

ז. כז. ונתנה לך גם את זאת

רש"י: ונתנה לשון רבים כמו "ונשרפה" ו"נבלה" (בר' י"א): אף זה לשון "ונתן".
רמב"ן: (אחרי הביאו דברי רש"י דלעיל) ולא אמר (רש"י) למה יתפוס היחיד לשון הרבים ואולי יחשוב שהוא דרך הנכבדים בלשון הקדש... ור' אברהם אמר בכאן שהוא נפעל והוא השיבו לעתיד ופירוש "ותנתן לך".
והנכון בעיני כי דברי לבן בערמה. אמר ליעקב: לא יעשה כן במקומנו כי לא יניחונו אנשי המקום לעשות כן, כי נבלה היא אצלם, אבל תמלא שבועה זאת ונתן לך אני וכל אנשי המקום גם את זאת, שכלנו נסכים בדבר ונעשה לך כבוד ומשתחא כאשר עשינו בראשונה.

רד"ק ויתכן כי המלה "ונתנה" מבנין נפעל לנקיבה או תחיה מבנין הקל והנו"ן למדבר בדרך התפארת כמו "משכני אחריך נרוצה (שיר השירים א') והדומים להם.

רש"ם: ונתתן לך גם את זאת מיד בעבודה אשר תעבוד עמדי אחרי נשואי רחל.

- 1) בשתי דרכים מתפרשת כאן המלה "ונתנה" אלו הסל
- 2א) היש לסתור את פרוש הראב"ע והרשב"ם מתוך שני פסוקי "ונתנה לך גם את זאת?"
- 3) כיצד מנמק הרמב"ן את פרושו? הבא פסוקים מפרקנו שעליהם יוכל הרמב"ן להסתמך.
- 4) הורה לפסוקנו שמואל א' ט"ו פסוק ט"ז ופסוקים ט"ו - כ"א, במה דומה התנהגות שאול להתנהגות לבן כאן?

השאלות המסומנות א קשות והמסומנות אא קשות ביותר, יענה כל אחד לפי הבנתו.